

Layman, loc. cit., n. 5, et alios. Ratio est, quia bene fieri potest, ut quis vovens religionem nullibi suscipiatur, vel susceptus tempore novitiatus iterum egrediatur, casu quo cum cesset obligatio voti, subintrat obligatio servandi sponsalia; si pars in sæculo remanens adhuc exspectet, et eam habere velit; prout in simili supra num. 226, diximus de ingrediente religionem absque præcedente voto. Confirmatur, quia solummodo ipsi actuali professioni jura attribuunt vim solvendi sponsalia ex parte utriusque, sicut et matrimonium ratum, arg. c. II, et VII, de *Convers. Conjug.*, ergo ad votum ingrediendi, ac profitendi, juris dispositio, utpote odiosa et in præjudicium tertii vergens extendi non debet, arg. c. *Odia de Reg. jur.* in 6.

Cæterum, quod ex parte remanentis in sæculo per simile votum solvantur sponsalia, tenent omnes; hoc ipso enim, quod quis licite voveat assumere statum matrimonio repugnantem, censetur renuntiare sponsalibus, et juri ex iis sibi acquisito, consequenter partem alteram reddit liberam ab obligatione, ita, ut si velit, cuivis alteri nubere valeat; quamvis etiam, si velit, exspectare possit actualem professionem, et ea non secuta compartem suam ad matrimonium urgere per dicta n. præced.

235. *Emissum post sponsalia votum suscipiendi ordines sacros non solvit sponsalia ex parte voventis, bene autem ex parte alterius.* — Resp. II. Votum suscipiendi sacros ordines potest quidem ex parte validum et licitum emittere, id tamen illicitum et invalidum est, quatenus præjudicat sponsæ: nec sponsalia ex parte utriusque dissolvit. Hanc conclusionem tenent omnes n. 230 citati, docentes, sponsum non posse nec suscipere sacros ordines; consequenter nec vovere, quod in præjudicium sponsæ eos suscipere velit. Conclusio probatione non indiget, cum necessario sequatur ex conclusione n. 230. posita; hoc ipso enim, quod sponsum licite non possit suscipere sacros ordines, votum illos suscipiendi, et valide emittere non potest; quia votum de re illicita nec licitum, nec validum est, arg. c. *Quanto de Jurejur.* Notat tamen Sanchez, lib. I, disp. 47, n. 4, per tale votum solvi sponsalia ex parte sponsæ, eo quod sponsum merito censeatur ei remittere jus suum, et renuntiare sponsalibus: quamvis enim tale votum sit nullum, ipse tamen, quantum est

in se, intendit et vult assumere statum matrimonio repugnantem, consequenter juri ad hoc renuntiare; ut proin sponsa cognito tali voto pro libitu possit alteri nubere, arg. c. *Veniens, qui Clerici vel voventes*, vel ita voventem ad eidem nubendum adigere.

236. *Idem est de voto continentie.* — Resp. III. Quamvis post sponsalia jam contracta possit quis ex parte licite et valide vovere perpetuam continentiam, tamen hoc continentie voto, quantum præjudicat comparti ex sponsis, non valet, nec dirimit sponsalia ex parte voventis, bene vero ex parte alterius, Sanchez, lib. I, disp. 46, n. 9; Barbosa, in c. *Veniens, qui Clerici vel voventes*, n. 2; et ibi Abbas, n. 5; Ancharanus, n. 2; Joan. Andreas, n. 3 et Canonistæ ibidem communiter; item Layman, loc. cit., n. 6; Castro Palao, loc. cit., n. 6; Engel, h. t. § 3, num. 9, cum communi aliorum, contra D. Thomam, in 4, dist. 38, q. 1, a. 3, question. 2. ad 3, et plures alios apud Sanchez. Probatur conclusio, quod non dirimat sponsalia ex parte voventis, ex cit. c. *Veniens*. 5. *Qui Clerici vel voventes*; ubi papa post sponsalia ita voventem puniri jubet. Ratio est, quia tale votum, in quantum est in præjudicium et in ariam tertii, non est Deo gratum, nec ab eo acceptatur; sicut non acceptaret votum, quo quis voveret Deo, aut causæ piæ offerre domum, quam prius alteri jam promiserat, et ad quam alter jus jam habet: hinc, quia vovens continentiam prius jam, ut supponitur, promisit corpus suum alteri parti, hæcque habeat jus ad illud, Deus votum, quo sibi in præjudicium et injuriam hujus promittitur tale corpus, non acceptat, consequenter quantum alteri præjudicat, non valet, nec quidquam efficit.

237. Probatur altera pars conclusionis, videlicet, quod tale votum dissolvat sponsalia ex parte non voventis ex cit. c. *Veniens, qui Clerici, vel voventes*; ubi tacite approbatur, quod vir cognito voto continentie a sponsa emisso, alteri nupserit; quod facere non potuisset, si per votum sponsæ sponsalia ex parte sua soluta non fuissent. Ratio est, quæ in præced. conclus. quia videlicet talis merito censeatur renuntiasse sponsalibus, et juri sibi ex illis quæsito. Et ideo hanc partem conclusionis, teste Sanchez, loc. cit., n. 5. tenent omnes.

238. *Solvuntur objectiones. Promissum non frangit, qui in melius mutat: quomodo intelli-*

gendum? — Objicies contra utramque conclusionem num. 235 et num. 236, positam illud tritum ex c. *Pervenit*. 3. de *Jurejur.* « Promissum non infringit, qui in melius illud mutat, » sed qui vovet sacros ordines, aut perpetuam castitatem, promissum matrimonium, seu sponsalia in melius mutat; cum juxta omnes status clericalis, et virginalis sit perfectior; ergo. Unde ex hoc communiter docent doctores, sponsalia habere tacite imbitam illam conditionem: « nisi quid perfectius, seu statum perfectiorem elegero. » Resp. Illud ex c. 3. de *Jurejur.* desumptum procedere, ubi utrobique idem promissarius est; consequenter talis commutatio de voluntate creditoris fiat, uti fit, dum votum minus perfectum in perfectius mutatur; in his enim idem promissarius, et creditor Deus est; qui utique concedit, quod loco imperfectioris ei præstetur perfectius. Secus est in promissis in favorem hominum factis; utpote quibus meliora non semper placent, l. *Mutuum*. 2. § 1. ff. de *Reb. credit.* præsertim, si non idem promissarius, et creditor est. Ad illam conditionem, quæ dicitur tacite imbita, jam patet ex dictis n. 232.

239. *Vinculis duobus concurrentibus fortius ligat.* — Objicies II. Quando duo vincula incompatibilia concurrunt, tunc fortius prævalet, arg. c. *Si inter*. h. t., atqui vinculum religionis ex voto proveniens est fortius vinculo fidelitatis ex sponsalibus surgente; ergo resp. Majorem esse veram, quando utrumque vinculum validum est; secus si unum est invalidum, uti in præsentibus est votum suscipiendi sacros ordines, aut continentie in quantum alteri præjudicat.

240. *Votum suscipiendi ordines sacros, aut continentie, quid efficiat ex parte promittentis.* — Instabis. Ex hoc sequeretur talia vota a sponsis facta ex toto esse inania, utpote invalida, ac illicita; Sequela videtur esse contra jura arg. c. *Quidam*. c. *Placet de Convers. conjug.* Resp. negando *Sequelam*; quia talia vota non ex toto, sed solummodo in tantum sunt invalida, illicita ac inania, in quantum præjudicant tertio, uni nempe ex sponsis: de reliquo in quantum sine præjudicio tertii observari possunt, licita omnino, et valida erunt: ut proin quamvis illicite, et invalide agat, qui ita vovet sacros ordines, aut continentiam, quod etiam invita altera parte velit suscipere ordines; eaque repulsa, seu in matrimonium non acceptata

continentiam servare, uti bene observat Sanchez, lib. I, disp. 46, num. 10. per hujusque disputata, tamen valebunt hujusmodi sponsorum vota, in quantum sine præjudicio alterius observari poterunt, ut proin vitalis voti omnino teneatur sponsus suscipere ordines, aut abstinere a nuptiis, et servare castitatem, si alter consentit. Secundo debet tale votum perfecte adimplere mortua sua comparti. Tertio, si continentiam vovit, debet a petendo debito abstinere, donec cum eo dispensetur, arg. cit. c. *Quidam*. et c. *Placet de Convers. Conjug.* ibi: « Eo quod licet votum ejus usquequaque non tenuerit eatenus tamen obligatorium est, quatenus se poterat obligare. »

241. *Votum præcedens sponsalia dissolvit illa.* — Quæcumque autem hactenus diximus, intelligenda sunt de votis subsequentibus sponsalia jam contracta; si enim tale votum præcedit, et sponsalia primum subsequuntur, certum ac indubitatum est, quod ratione talis voti sponsalia sint nulla, et invalida, uti cum unanimi bene advertit Sanchez, lib. I, disp. 46, num. 3. quia tunc sponsalia continent rei illicitæ promissionem, quæ utique non obligat. De quo magis infra tit. VI. *Qui clerici, vel voventes*.

§ VIII.

DE RELIQUIS CAUSIS SOLVENDI SPONSALIA OB MATRIMONIUM, VEL SPONSALIA POSTERIORA, FORNICATIONEM, IMPEDIMENTUM, VEL ALIAS MUTATIONES SUPERVENIENTES EMERGENTIBUS.

242. *Per matrimonium solvuntur sponsalia cum alio contracta.* — Quæritur I. An, et quomodo sponsalia contracta dissolvantur per subsequentia alia sponsalia, vel matrimonium cum alio contracta? Resp. I. Quamvis illicite quis contrahat matrimonium post sponsalia cum alio contracta, nihilominus tale matrimonium valet, et sponsalia priora dissolvit. Est certa apud omnes, textu claro c. *Si inter*. 31. h. t. et c. 1. de *Sponsa duorum*. Et hoc intellige primo, etsi priora sponsalia juramento fuerint firmata; ut expresse habetur cit. c. xxxi. h. t. ibi: « Sive sit juramentum interpositum, sive non. » Intellige secundo, quod etiam tali matrimonio postea per mortem alterius soluto non amplius obligent præcedentia sponsalia; quia obligatio semel extincta non amplius reviviscit, arg. l. *Qui res*. § *Aream*. ff. de

Solut. ibi : « in perpetuum enim sublata obligatio restitui non potest : » et amplius probat Sanchez, lib. I, disp. 48. Cæterum ei, qui post sponsalia contracta cum alia illicite contrahit, « ex violatione fidei pœnitentia iungenda est, » ut dicitur *cit. c. Si inter.* xxxi, h. t. et *c. I. de Sponsa duorum.* ibi : « Pœnitentiam agere debet de fide mentita. »

243. *An autem, et quando per sponsalia posteriora? Remissive.* — Resp. II. An, et quomodo dissolvantur sponsalia per posteriora, vide infra tit. IV. *de Sponsa duorum.*

244. *Per fornicationem sive a sponso, sive a sponsa post sponsalia commissam, solvantur ex parte innocentis, non vero nocentis. Turpius ejicitur, quam non admittitur hospes ibidem.* — An, et quomodo solvantur sponsalia ob fornicationem, et tactus impudicos? Resp. I. Si sponsus vel sponsa post sponsalia cum alio vel alia fornicatur, solvantur sponsalia etiam jurata ex parte innocentis, non item nocentis. Bosco, loc. cit., Concl. 8; Sanchez, lib. I, disp. 55, num. 4; Sporer, p. 4, cap. I, sect. 2, n. 274; Abbas, in *c. Quemadmodum. de Jurejur.* et alii canonistæ cum communissimè, et hodie certa aliorum. Prima pars, quod solvantur ex parte innocentis expressè deciditur *c. Quemadmodum. 25. de Jurejur.* ubi ratio additur : tum quia quisvis sub hac tacta conditione censetur spondere : « nisi contra fidem sponsalia egerit, » tum quia ob fornicationem a thoro rejici potest conjux; ergo multo magis sponsa; nam (ubi ibidem additur) : « Turpius ejicitur, quam non admittitur hospes. »

245. *Delicta suos debent tenere auctores, nec ex eis quis debet facere meliorem suam conditionem.* — Altera pars, quod ex parte nocentis non solvantur sponsalia, consequenter is adhuc teneatur nubere innocenti parti, si hæc velit, caret omni controversia. Et ratio est : Tum quia « peccata suos auctores tenere debent, » *c. Quæsit. De his, quæ fiunt a majore parte.* Tum quia « Nemo ex delicto meliorem suam conditionem facere potest, » *l. Non fraudantur. ff. de Reg. jur. simulque, « quod statutum fuit ad poenam, trahi non debet ad gratiam, » c. Inter corporalia, de translat. episc.*

246. *Propter fornicationem sponsæ præcedentem sponsalia, potest sponsus dissolvere sponsalia.* — Resp. II. Propter fornicationem sponsæ sponsalia præcedentem, a sponso tamen ignoratam solvantur sponsalia : non

item ob præcedentem fornicationem sponsæ. Primam partem tenent Bosco, in *Theolog. Sacram. p. 5, disp. 11, sect. 2, Concl. 8*; Sanchez, loc. cit., disp. 63, num. 3; Castro Palao, *de Sponsal. disp. 1, punc. 29, n. 4*; Gutierrez, *de Sponsal. et Matrim.*, cap. xxxiv, num. 2; Ledesma, *de Matrim. q. 43, a. 3, cau. 30*, et alii. Ratio est, quia in jure paria sunt aliquid supervenire, et præcedere ignoranter; res enim dicitur fieri, quando innotescit, *c. Pastoralis, de Except.* Item quia paria sunt in jure non esse, et non apparere, *l. Duo sunt, ff. de Testament. Tut. et l. In lege. ff. de Contrah. empt.* ergo a sensu contrario paria sunt esse et apparere. Accedit, quod universaliter loquendo emergente notabili mutatione solvantur sponsalia per dicenda a. num. 253. Atqui præcedens fornicatio sponsæ ante sponsalia ignorata, et post illa primam cognita causat notabilem mutationem ex parte sponsæ. Tum quia ex tali notitia sponsa juxta communem æstimationem notabiliter, evadit vilior : Tum quia probrosus est viro, corruptam ducere; et prudenter ragni fit, virginem pro sponsa, et futura uxore habere : Tum tandem, quia vir notabile damnum incurrit; cum ex eo, quod ducat corruptam, fit irregularis, utpote bigamus. « *toto tit. de Bigamis non ordinand.* » ergo.

247. *Dices : hæc conclusionem esse contra c. Quemadmodum, xxv. de Jurejur.* ubi ita habetur : « Si quis juravit, se dacturum aliquam in uxorem, non potest opponere fornicationem præcedentem, sed subsequentem, ut ducat eam in uxorem. » Resp. Textum hunc esse intelligendum de præcedente fornicatione a sponso prius jam cognita, in quo casu ipsi diximus, sponsalia ex nulla parte solvi; quia ut bene ibidem advertit Glossa *7. Præcedentem*, si quis scienter facit sponsalia cum prius corrupta, censetur mores illius approbare, consequenter non potest eam amplius reprobare, arg. can. *Horrendus. 17. cau. 32, q. 5.* Secus est, si prius ignoravit; quod enim ignoravit, non approbavit : cum juxta tritam, « nihil volitum, nisi præcognitum. » Hinc sicut juxta dicenda infra, potest quis ob alias causas prius ignoratas, et post sponsalia cognitæ dissolvere sponsalia, sic etiam poterit, ob fornicationem sponsæ.

248. *Non item sponsa ob præcedentem fornicationem sponsi.* — Alteram partem conclusionis tenent etiam Sanchez, loc. cit., num. 9,

ubi eam tanquam certam pronuntiat. Bosco, loc. cit., num. 122; Castro Palao, loc. cit., num. 7; Gutierrez, loc. cit., num. 62; Pontius, lib. 12, cap. xviii; Coninek, disp. 23, dub. 7, num. 62, contra Navarrum, cap. xxii, num. 27. Ratio est, quia juxta communem æstimationem hominum (quæ in hoc maxime attendenda est) non ita ignominiosum est, nec ita præjudiciosum fœminæ, si nubat viro, qui prius aliam cognovit.

249. *Dices : juxta jura, et rationes, num. 246, allegatas paria censentur nunc esse, et nunc apparere; atqui ob fornicationem sponsi subsequentem potest sponsa dissolvere sponsalia : ergo etiam ob antecedentem, post sponsalia autem primum apparentem.* Resp. jura, et rationes allegatas procedere, quando est eadem ratio, idemque inconueniens, sive præcedat, sive sequatur causa dissolvendi, uti est in lepra v. g. morbo gallico, etc., at in fornicatione præcedente et subsequente viri non est idem inconueniens; nam si post sponsalia contingit, est contra fidem sponsalium, ob quam violatam jura sponsæ tribuunt facultatem dissolvendi sponsalia. *c. Quemadmodum de jurejur.* Secus est, si præcedit.

250. *Dices : Eadem disparitatem in fœmina fornicante esse : ergo nulla solutio.* Resp. concesso ant. negando consequ. quia fornicatio sponsæ ante sponsalia, consequenter sine violatione fidei facta continet aliam causam solvendi sponsalia, videlicet, notabilem mutationem ex parte fœminæ emergentem per dicta num. 246, quæ mutatio, cum in viro prius fornicante non censetur adesse, juxta dicta numer. 248; præced. sufficiens disparitas adhuc adest inter præcedentem fornicationem sponsi et sponsæ.

251. *Nisi sponsus cum pluribus fornicationem commisisset, aut ex una prolem jam haberet.* — Illud tamen cum Castro Palao, loc. cit., numer. 8; Sanchez, loc. cit., num. 10; Pontio, loc. cit., cap. xviii, num. 2; Layman, lib. V, tract. X, part. I, cap. II, num. 11 et aliis notandum, quod, si vir cum pluribus fornicatus esset, ita ut valde vitiosus esse modo cognoscatur, possit propterea sponsa id prius ignorans solvere sponsalia, quia in talibus circumstantiis etiam in viro, prudentum judicio, censetur notabilis adesse mutatio.

Idem foret, si vir ex præcedente etiam unica fornicatione prolem haberet. Castro

Palao, loc. cit., num. 9; Coninek, loc. cit., num. 62 et alii; idque ob rationem citatam; præsertim quia inde etiam redditur matrimonium difficilior ob alimentationem proles, et multas discordias exinde oriri solitas.

252. *Ob fornicationem sponsæ etiam vi oppressæ sponsus juste solvit sponsalia.* — Resp. III. Ob fornicationem sponsæ præcedentem, et consequentem sponsalia, vir solvere potest sponsalia, etsi sponsa vi fuerit oppressa. Bosco, loc. cit., n. 15; Sanchez, loc. cit., disp. 55, n. 7; Layman, loc. cit.; Navarrus, cap. xxii, n. 27, *7. Nono*; Sylvester, *7. Sponsalia*, q. 10, casu 7, arg. can. *Raptor*, 33, cau. 27, q. 2 et ibi Glossa *7. Noberit*. Ratio est, quia etiam per talem fornicationem sponsæ fit notabilis mutatio ex parte sponsæ. Accedit, quod raro inferatur tanta vis puellæ, quin ejus saltem aliqualis consensus aut minor debito accedat cautela; vel resistentia. Patat nihilominus Layman, cum Sanchez, loc. cit., quod, si aperte constet, sponsam absque omni culpa esse, non posse resilire virum; cum ex tali violentia tantum dedecus viro non enascatur, ipsaque puella ex hoc ipso honestissima cognoscatur.

253. *Sicut etiam ob oscula, tactus impudicos ab eadem sive ante, sive post sponsalia admissos.* — Resp. IV. Etiam ob oscula, amplexus, aut tactus impudicos a sponsa libere admissos, vel exercitos sive post, sive ante sponsalia, sponsus solvere potest sponsalia. Bosco, loc. cit., num. 125; Layman, loc. cit., n. 11; Sporer, in *Theolog. sacram. part. IV, cap. I, sect. 2, num. 273* et alii. Ratio est, quia etiam in tali casu respectu sponsæ censetur adesse notabilis mutatio, censeturque talis fœmina impudice vivere, ut proin eam merito horrere possit sponsus.

254. *Non tamen e contra id potest sponsa, nisi sponsi tactus sint frequentes.* — Sponsi tamen oscula, et tactus impudici cum altera commissi ante sponsalia non dant sponsæ causam sufficientem ad solvenda sponsalia. Imo nec post illa, nisi fuerint frequentes. De antea factis patet; quia nec ipsa fornicatio præcedens id præstat, per dicta num. 248. De postea autem factis docent Sanchez, loc. cit., disp. 55, num. 5. Bosco, loc. cit., num. 125; Layman, loc. cit., n. 11; Sporer, loc. cit., numer. 273 et alii; quia in viro tales actus ita probrosi non sunt, ac in fœminis, nec tam facile impudicæ vitæ notam incur-

runt, nisi sint frequentes; uti bene limitant doctores citati, et merito; quia frequentia talium actuum post sponsalia a sponso cum alia habitorum, justum causat horrorem in sponsa, estque contra *Regulam desponsationis*, fidelitatem nempe debitam, ob quod coivis innocenti ex sponsis fictum est resilire, textu claro, cit. c. *Quemadmodum de Jurejur.* ubi habetur in sponsalibus tacitam hanc conditionem contineri: « Nisi contra *Regulam desponsationis* venerit. »

255. *Generalis regula, quandonam superveniens mutatio notabilis præbeat causam solvendi sponsalia. Actus agentium non operantur ultra voluntatem eorum.* — Quæritur II. An, et qualiter solvantur sponsalia per supervenientem mutationem corporis, fortunæ, animi, etc. Resp. I. Generaliter loquendo quandocumque post contracta sponsalia ex parte unius intervenit notabilis, vel talis mutatio, ut si illam pars altera scivisset, aut prævidisset, sponsalia non contraxisset, vel ex qua matrimonium redditur notabiliter difficilior, licitum est parti uni ab altera parte mutationem hujusmodi patiente resilire, Abbas, in c. *Quemadmodum*, 25, de *Jurejur.*, num. 10; Sanchez, lib. I, disp. 62, n. 3; Bosco, loc. cit., concl. 4; Engel, h. t. num. 14; Pirhing, h. t. nu. 62; Layman, lib. V, tract. X, part. I, cap. II, nu. 18, cum communissima aliorum, arg. cit. c. *Quemadmodum*, 25, de *Jurejur.* ubi ob hujusmodi mutationes facultas resiliendi alteri parti conceditur. Ratio est, quia promissio non obligat ultra intentionem promittentis, siquidem « actus agentium non operantur ultra voluntatem eorum, » arg. c. fin. de *Præb.*, in his videlicet, quæ dependent ab intentione agentium, uti sponsalia. Atqui sponsi non aliter invicem promittunt matrimonium, quam sub hac tacita conditione: « Si res in eodem statu permanserit, seu, si notabilis mutatio non emerit, » cum citatis bene observat Abbas, loc. cit., arg. cit. c. *Quemadmodum*, de *Jurejur.* et c. *Per vestras de Donat. inter virum et mulier.*

256. *Quis, et quomodo judicare debeat de tali mutatione?* — Quandonam autem in specie sit censenda mutatio hujusmodi notabilis, standum iudicio prudentum, præsertim iudicum, et assertioni promittentis, præcipue jurantis; adeo, ut, si sponsus vel sponsa jurato affirmet, quod sponsalia minime fecisset, si talem mutationem futuram prævidisset, aut culpam occultam jam exis-

tentem prius scivisset, eidem in utroque foro fides adhibenda sit, si iudicio prudentum consideratis circumstantiis verisimile sit, eam non fuisse promissuram, casu quo ea scivisset, aut prævidisset, Sanchez, loc. cit., disp. 62, n. 6; Layman, loc. cit., num. 18; Navarrus, n. 18; Sporer, loc. cit. et alii. Ratio est, quia in his, quæ ad animum pertinent, et hominibus non innorescunt, neque testibus probari possunt, ut sunt intentio interna, scientia, ignorantia, etc., standum est juramento asserentis, doctores citati post Covarruviam lib. II, *Variar. Resolut.*, cap. x, numer. 1, § tertio; Mascardus, de *Probat.*, concl. 43, num. 48, et concl. 94, n. 5, arg. c. *Pastoralis*, de *Except.* ibi: « Nisi is, qui voluerit opponere, fidem faciat juramento se postmodum ad notitiam illius venisse. »

257. *Quid juris in dubio?* — Porro si quis dubitat, an contraxisset, pro utroque foro præsumi potest, eum non fuisse contracturum, si mutatio talis sit, quod ob eam alii prudentes non contraherent. Bosco, loc. cit., num. 120, ad finem, addens bonam rationem, quia fortissima præsumptio desumitur a communiter et ordinarie accidentibus.

258. *Mutatio corporis notabilis censetur quivis morbus incurabilis: num etiam morbus gallicus?* — Resp. II. Inter corporis mutationes notabiles, ob quas a sponsalibus resilire licet, sunt præter alias etiam in specie sequentes. I. Si quis ex sponsis fieret leprosa, vel paralytica, vel oculus, vel nasum amitteret, omnes textu expresso, c. *Quemadmodum*, 25, de *Jurejur.* Idem est de aliis hujusmodi contagiosis, aut incurabilibus morbis, v. g. epilepsia, vel si os male oleat, et curari non possit, Layman, loc. cit.; Sanchez, loc. cit., disp. 57, num. 2 et alii communiter. Ratio est, quia de similibus idem est iudicium, arg. c. *Translatio*, de *Constit.* Idem a fortiori dicendum si quidquam ei turpius evenerit, uti habetur cit. c. *Quemadmodum*. Huc referunt doctores communiter etiam morbum gallicum: Verum quia morbus hic hodie a peritis medicis perfecte et radicitus curari solet, ex eo solo causa solvendi sponsalia non consurget; præsertim, si dicat infirmus, se absque culpa eum contraxisse, esseque paratum ad curam et ejus expensas.

259. *Item superveniens notabilis deformitas corporis, aut amissio membri.* — II. Licet resilire ob supervenientem

tim sponsæ, notabilem corporis deformitatem, aut membri amissionem, v. g. oculi etiam unius, vel auris, pedis, manus, etc. Sanchez, loc. cit., disp. 57, num. 4; Layman, loc. cit., num. 18; Innocentius, in cit. c. *Quemadmodum*, et ibi Hostiensis, Sporer, loc. cit., num. 28 et alii. Ratio est, tum quia etiam in talibus revera adest notabilis mutatio; tum quia ratio ob quam in c. *Quemadmodum*, oculorum, seu nasus amissio præbet causam resiliendi, est, ne sponsi ad invicem concipiant horrorem, et propterea a corpore sibi licito satisfactionem non habentes, aut horrorem concipientes, quærant aliam occasionem, vel certe non sine gravi incontinentiæ periculo, gravique onere perpetuo vivere debeant; atqui hæ rationes militant etiam in casu quo notabilis corporis deformitas supervenit: ergo idem de ea dicendum; ubi enim « eadem ratio, eadem est legis dispositio, » arg. c. *Inter alia*, de *Translat. episc.*

260. *Necnon sterilitas sponsæ aut impotentia rite congreendi ex parte sponsi.* — III. Ob sterilitatem sponsæ, aut impotentiam, aut inhabilitatem rite congreendi ex parte sponsi. Menochius, consil. 786, num. 12, cum communi ac certa. Ratio patet, quia matrimonium principaliter institutum est ob generationem proles per vulgaria.

261. *Ob mutationem notabilem in bonis fortunæ solvi possunt sponsalia, etsi contingat absque causa.* — Resp. III. Circa mutationem in bonis fortunæ solvuntur sponsalia ex parte unius per supervenientem alterius gravem inopiam; vel si sponsus valde dives etiam absque culpa sua vergat ad gravem inopiam, aut gravissimam patiatur jacturam bonorum, v. g. injuria belli, incendii, furti, etc., vel si sponsa promissam dotem afferre non amplius potest. Sanchez, loc. cit., disp. 59; Layman, loc. cit., num. 18; Menochius, de *Arbitrar.*, lib. II, cent. 5, casu 455, num. 6 et alii communiter ob rationem sepe allegatam; quia prudentum iudicio censetur intervenire gravis ac notabilis mutatio. Accedit, quod in specie dotis promissio fuerit conditio, sub qua fuit promissum matrimonium; consequenter illa non impleta, cesset promissio, c. *De illis*, 3, de *Condit. apposit.*

262. *Ex eo, quod unus sponsorum evadat ditior, non solvuntur sponsalia.* — Non autem una parte, sponsa v. g. in suo bonorum statu permanente, si pars altera ex inopinato no-

tabiliter fieret ditior, v. g. ex hæreditate, possit propterea hæc ab illa resilire, major est controversia. Affirmant Hurtado, disp. 2, de *Matrim.*, diff. 25; Perez, disp. 9, sect. 11, sed rectius negant Sanchez, lib. I, disp. 59, num. 6; Gutierrez, de *Sponsal. et Matrim.*, cap. xxx, num. 4; Castro Palao, de *Sponsal.*, disp. 1, punt. 28, n. 5; Coninck, disp. 23, dub. 8, num. 29. Ratio est, quia cum pars altera non sit effecta deterioris conditionis, non potest privari jure suo. Nec obstat subito superveniens fortuna. Tum quia alias etiam dissolvere quis posset sponsalia ex eo; quia alia longe pulchrior, aut ditior ei vellet nubere, quod est contra communissimam doctorum, et receptam praxin; tum quia etiam in aliis contractibus, v. g. emptionis, quando aliqua res, v. g. equus justo pretio fuit emptus, debet actu tradi, licet pretium equi usque ad tempus traditionis creverit, Sanchez, loc. cit.

263. *Si ambo sponsi ad paupertatem veniunt, ambo resilire possunt.* — Illud etiam circa supervenientem paupertatem observandum, quod, si ambo sponsi post sponsalia ad paupertatem deveniant, v. g. tempore belli, utraque pars a sponsalibus pro libitu resilire possit, ita, ut in hoc non detur compensatio paupertatis unius cum paupertate alterius. Castro Palao, de *Sponsal.*, disp. 1, punt. 28, num. 4; Pontius, lib. XII, cap. xvii, num. 8; Sporer, loc. cit., num. 284; Bonacina, Tamburinus et alii, per jura nu. 255, allegata. Ratio est, quia, dum ambo ex statu honestiori ad paupertatem deveniunt, in amobus contingit notabilis, et talis mutatio, ut ex hac ipsa minus apti sint ad onera matrimonii sustinenda. Nec obstat, quod alias duo pauperes sponsalia contrahentes resilire nequeant, sed ad nubendum obligentur. Nam contra est, quod, cum horum nullus patiatur aliquam mutationem, possint ambo sustinere matrimonii onera pro conditione status pauperis (in quo jam prius tempore sponsaliorum fuere) mendicando v. g., etc.

264. *Etiam ob jacturam futurorum bonorum fortunæ solvuntur sponsalia.* — Resp. IV. Non tantum ob supervenientem gravem jacturam bonorum, aut paupertatem actu jam præsentem, sed etiam futuram, imminentem, ac prudenter timendam, v. g. Exhæredationem parentum, consanguineorum, aut privationem officii jam habitii, aut certæ spei ad acquirendum, habet pars altera, mutationem non patiens, justam cau-